

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ ЮРИСТІВ-ФІНАНСИСТІВ ДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПОЗИТИВНОГО ФІНАНСОВОГО ПРАВА

Розкрито еволюцію концептуальних підходів українських учених юристів-фінансистів пострадянського періоду до систематизації позитивного фінансового права, ґрунтовно проаналізовано критерії його систематизації, що пропонуються представниками різних наукових шкіл, розкрито деякі нетрадиційні підходи теоретиків фінансового права до цього явища, зокрема, системний підхід до розуміння сутності фінансового права і відповідний йому критерій систематизації позитивного фінансового права – типові юридичні конструкції фінансового права.

Ключові слова: систематизація позитивного фінансового права; економічний детермінізм; елементаристське розуміння сутності фінансового права; системне розуміння сутності фінансового права; типова юридична конструкція фінансового права.

Постановка питання. Позитивне фінансове право пострадянської України - явище дотепер нове, багатоганне, динамічне, змістовно різноаспектне й суперечливе, як сама фінансово-правова дійсність. І хоча аналізу його різних сторін присвячено вже багато робіт, у тому числі чимало монографій і досліджень іншого жанру, що дійсно заслуговують уваги концептуальні аспекти систематизації пострадянського українського позитивного фінансового права, як нам уявляється, по-справжньому ще й не вивчені. А в тих деяких випадках, коли вони досліджувалися в контексті інших питань фінансового права, у принципі не могли бути отримані глибокі наукові знання про субстанціональні властивості даної матерії. Це, по-перше.

По-друге, очевидно, перед аналізом власне концептуальних підходів українських учених юристів-фінансистів пострадянського періоду до систематизації позитивного фінансового права варто з'ясувати, який же зміст вкладає сучасна наука в поняття **систематизації**. Так, у дуже повному "Тлумачному словнику живої великоросійської мови" В.І.Даля термінопоняття **систематизація** взагалі відсутнє. В "Словнику російської мови" С.І.Ожегова воно пояснюється, як "приведення в систему" [15, с.706]. Аналогічним чином воно тлумачиться й у "Великому тлумачному словнику сучасної української мови (з додатками й доповненнями)" укладача В.Т.Бусела [5, с.1321].

Нещодавно опублікована під егідою Інституту філософії Російської Академії наук і Національного суспільно-наукового фонду "Нова філософська енциклопедія" у чотирьох томах похідне від категорії **систематизація** поняття **систематика** пояснює, як "вчення про принципи й способи впорядкування безліч об'єктів, що наділені сутнісною подібністю". До завдань система-

тики цією енциклопедією віднесена: 1) класифікація (опис об'єктів в аспекті їхніх сутнісних подібностей і відмінностей); 2) номенклатура (присвоєння назви кожному об'єкту системи); 3) визначення (знаходження назви об'єкта по пред'явленому індивіду); 4) адресація (знаходження об'єкта по його назві). "Система, - резюмує автор статті про **систематику** у вище зазначеній енциклопедії Ю.В.Чайковський, - вирішальне завдання "класифікації", називається природної, а не ставить такий - штучної" [14, с.557].

У даній статті ми маємо на меті з'ясувати, які ж завдання при систематизації позитивного фінансового права ставили й ставлять перед собою сучасні українські вчені юристи-фінансисти? Як вони розуміють сучасне позитивне фінансове право? Які принципи в основу пропонованих ними систематизацій вони обирають і за допомогою яких способів досягають поставлених цілей? Інакше кажучи, наскільки науково обґрунтованими є проведені ними систематизації позитивного фінансового права пострадянської України й чи досягають вони поставлених цілей?

Виклад основного матеріалу. По можливості ємко, але без перекручування, як правило, у формі прямої мови викладемо основні позиції досліджуваних авторів по зазначеній проблемі. Так, Л.К.Воронова пише, що "фінансове право - це **сукупність правових норм** (виділене мною - П.В.), що регулює відносини в сфері формування, розподілу та використання публічних централізованих і децентралізованих фондів коштів і інших фондів, необхідних для безперебійного функціонування органів держави, органів місцевого самоврядування й органів, діяльність яких держава визнає необхідним" [6, с.39]; "...**система фінансового права** як галузі права, - продовжує Л.К.Воронова, - це **об'єктивно зумовлена фі-**

нансовою системою внутрішня його будова, об'єднання й розміщення фінансово-правових норм у певній послідовності" [6, с.44].

О.П. Орлюк пише: "Фінансове право - це самостійна галузь права, яка складається із **сукупності правових норм** (виділено мною - П.В.) і відрізняється власним правовим режимом" [16, с.88]; "...система права, - продовжує вона, - це внутрішня форма права, його будова..." [16, с.109]. "Особлива частина (фінансового права - П.В.) містить норми й правові інститути, що регулюють окремі напрямки фінансової діяльності держави й різних елементів фінансової системи. Провідне місце в Особливій частині фінансового права займає бюджетне право, що входить у неї як підгалузь і складається із двох великих правових інститутів - бюджетного устрою та бюджетного процесу. Особлива частина містить і такі правові інститути: доходи бюджетної системи (насамперед, податкові й неподаткові); видатки бюджетної системи й цільових фондів; державний кредит і державний борг; державне обов'язкове страхування (майнове та особисте); грошово-кредитна система. Ці інститути мають особливості, **складаються із правових норм, що регулюють певну групу однорідних суспільних відносин** (виділено мною - П.В.) у межах галузі права, але поєднуються в систему через єдиний предмет і методи фінансово-правового регулювання" [16, с.108].

Н.П.Кучерявенко також резюмує: "Таким чином, фінансове право становить **сукупність правових норм** (виділено мною - П.В.), що регулюють суспільні відносини в сфері формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів держави й територіальних громад" [24, с.39].

Про систему фінансового права він зауважує: "Фінансове право включає досить значну сукупність фінансових норм, об'єднаних у певну систему. Цю систему розбито на задані групи, яким властиві специфічні особливості, логічна структура, об'єктивний склад. **Система фінансового права** – це об'єктивна сукупність суспільних фінансових відносин, **що визначає внутрішню структуру фінансового права** (виділено мною - П.В.), зміст і особливості розміщення норм, що регулюють фінансові відносини. У системі фінансового права виділяють частини, підгалузі, інститути. Норми фінансового права, залежно від особливостей регульованих ними відносин, утворюють окремі структурні підрозділи. У системі галузі фінансового права існує кілька підсистем, інститутів, які можна виділити в розділи" [24, с.48].

У руслі вищевикладених підходів розуміє фінансове право також А.А.Нечай: "фінансове право, - пише вона, - це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані із задоволенням всіх видів публічного інтересу, що виникають у процесі утворення, розподілу (перерозподілу) і використання публічних фондів засобів, а також здійснення контролю за цим процесом" [13, с.65]. На цій же сторінці своєї монографії А.А.Нечай пропонує й більше лаконічне визначення фінансового права: "фінансове право - це сукупність правових норм, що регулюють публічні фінанси" [13, с.65]. На відміну від більшості інших вчених вона обґрунтовує своє розуміння системи фінансового права - остання, на її думку, визначається системою публічних фінансів і цілком залежить від неї, а система публічних фінансів, у свою чергу, детермінується публічними фондами коштів [13, с.65], як і в А.І.Худякова. Ці фонди А.А.Нечай підрозділяє на три підвиди, що якісно відрізняються між собою: 1) державні фонди коштів ; 2) публічні фонди коштів органів місцевого самоврядування; 3) публічні фонди засобів, за рахунок яких задовольняються суспільні інтереси, визнані державою або органами місцевого самоврядування і які не є державною або комунальною власністю [13, с.96-98].

Дуже близьких підходів до вище викладених поглядів на сутність і систему фінансового права України дотримуються також відомі вчені юристи-фінансисти Н.Ю.Пришва [19], Є.А.Алісов [2], І.Б.Заверуха [7], Л.А.Савченко. Разом з тим у розумінні Л.А.Савченко сутності фінансового права й критеріїв його систематизації є, на нашу думку, істотні особливості, до певної міри нетрадиційні пострадянській теорії підходи, тому на них вважаємо за необхідне зупинитися більш докладно. Так, розділяючи в цілому інституціональну концепцію систематизації фінансового права, Л.А.Савченко разом з тим підкреслює: "Основною підставою для виділення тих або інших родинних правових норм в інститут права є забезпечення останнім самостійного постійного впливу на певну сферу суспільних відносин" [21, с.209]. А це вже не зовнішній, а внутрішній, правовий критерій об'єднання юридичних норм в інститут права. Про те, що це не випадкове твердження автора, а його усвідомлена позиція, свідчить наступне положення монографії Л.А.Савченко: "Головна функція правового інституту полягає в тім, щоб у межах своєї сфери суспільних відносин забезпечити єдине, відносно закінчене регулювання. А це, у свою чергу, означає,

що правовий інститут повинен володіти повним "комплексом" норм, за допомогою яких можна охопити всі сутнісні моменти регулювання відповідної сфери відносин" [21, с.209]. Намічені Л.А.Савченко методологічні прив'язки й орієнтири, на нашу думку, не тільки правильно відображають окремі субстанціональні якості кожного, у тому числі фінансово-правового інституту, але й самі по собі є певним кроком уперед по шляху створення нової, правової концепції юридичного інституту, який би був адекватним новій історичній ролі права в регулюванні суспільних відносин у постсоціалістичному соціумі. Досить важливий і той факт, що в наступних своїх роботах Л.А.Савченко зберегла вище викладені нею методологічні підходи до розуміння сутності й систематизації фінансового права [20, с.7].

Також до певної міри особливо підходить до пояснення сутності фінансового права й критеріїв його систематизації представник молодого покоління українських учених юристів-фінансистів А.Т.Ковальчук. У висновках до підрозділу "Об'єкт і предмет фінансового права" однієї зі своїх монографій він підкреслює, що "фінансове право є визначальним "куратором" зазначених вище відносин (розподільних і перерозподільних - П.В.) не безпосередньо, а через систему відповідних фінансово-правових інститутів - Мін'юст, Мінекономіки, Центробанк, Державну податкову адміністрацію, Держказначейство, Держфінмоніторинг, Держкомітет ЦПФР, Держфінпослуг, Рахункову палату, Контрольно-ревізійне управління й інші. Плюс до цього фінансово-правовий вплив здійснюють органи місцевого самоврядування. **Саме в цьому колі й через зазначені інститути фінансове право позначає границі свого системного регулюючого впливу**" [11, с.130] (підкреслено мною - П.В.). Про важливість даного положення у фінансово-правовій концепції А.Т.Ковальчука переконливо свідчить той факт, що воно повністю перенесено автором і у висновки по монографії в цілому [11, с.432-433]. Автор не змінив свого підходу до розуміння сутності й системи фінансового права й у наступних своїх роботах [10].

При більш ретельному розгляді концепції систематизації фінансового права А.Т.Ковальчука досить неважко помітити, що вона у своїй сутності є продовженням ще радянської по-суб'єктної концепції системи фінансового права і якісно новими узагальненнями, положеннями й висновками цю концепцію не збагатила, за винятком включення в сферу впливу фінансового права поряд з публічними також приватних фі-

нансів, що, на нашу думку, досить спірно й викладається в більшості випадків А.Т.Ковальчуком не за допомогою глибокої наукової аргументації, а декларативно, у формі закликів.

Всі вищевикладені спроби систематизації пострадянського українського позитивного фінансового права можна згрупувати в три основних підходи - фондний, інституціональний і по-суб'єктний, про що вже згадувалося вище. Тобто, по великому рахунку, мова йде про продовження в нових соціально-історичних і суспільно-політичних умовах традиції радянської фінансово-правової науки [8]. Як переконає більш ґрунтовний аналіз цих підходів, вони базуються фактично на марксистсько-ленінському уявленні про співвідношення об'єктивного й суб'єктивного в праві. Ці підходи пронизані розумінням фінансового права як механічної сукупності юридичних норм, як своєрідної зовнішньої "надбудови" над внутрішнім економічним базисом суспільства, а не як відносини форми й змісти. Загальною рисою всіх цих підходів є абсолютизація того або іншого, але одного, до того ж не іманентного, а зовнішнього стосовно фінансового права критерію систематизації його позитивних норм. Очевидно, саме цей факт послужив підставою одному з відомих компаративістів сучасності назвати подібні підходи до розуміння сутності й критеріїв систематизації права "економічною філософією права" [17, с.16]. А ще раніше, на початку ХХ століття Б.А.Кістяківський застерігав учених-правознавців від поспішного зведення класифікацій і виведення розходжень на підставі якої-небудь однієї класифікаційної ознаки, що завжди загрожує не тільки ненавмисними помилками, але й свідомими фальсифікаціями в правознавстві [9, с.336].

Всі вищевикладені підходи до систематизації позитивного фінансового права пострадянської України з новою силою були продемонстровані на міжнародній науково-практичній конференції "Система фінансового права", що відбулася 27- 28 травня 2009 г. у м. Одесі [22]. Це ще раз підтвердило живучість у вітчизняному науковому співтоваристві юристів-фінансистів традиційних підходів до пошуку й виділення критеріїв систематизації сучасного позитивного фінансового права, його завзяте небажання побачити й оцінити очевидні нові факти фінансово-правової дійсності, а для частини - острах відмовитися від старої парадигми науки фінансового права, що зжила себе. Однак сказати про повну відсутність змін і в цьому зрізі теоретико-методологічних аспектів науки фінансового права було б, на

нашу думку, перебільшенням. Хоча ці зміни проявляються поки частково й надто обережно.

Про деякі особливості підходу Л.А.Савченка до пошуку критеріїв систематизації позитивного фінансового права відзначалося вже вище. А от як уявляє собі ці критерії ще один молодий учений юрист-фінансист із м. Чернівці І.І.Бабін: "Кожний вид суспільних відносин, - пише він у підрозділі "Система бюджетного права" свого навчального посібника з бюджетного права України, - регулюється чітко **визначеною групою правових норм, що відображає їх характерні особливості** (виділено мною - П.В.) і являє собою складну систему. **Це зумовлено системним характером самого права** (виділено мною - П.В.). Для вираження цієї якості права в юридичній науці використовується категорія "система права", під якою переважно розуміють внутрішню будову чинного в країні права. З наукового погляду система - це сукупність взаємозалежних елементів, що утворюють певну цілісність, яка володіє власними властивостями, котрі зводяться до простої суми властивостей її окремих елементів. Система являє собою деяку нову якість у порівнянні з несистемним набором тих же елементів і характеризується наступними властивостями: організованістю, цілісністю, складністю, функціональною анізотропією, інерційністю. Всі ці властивості характерні системі бюджетного права, первинним елементом якої є бюджетно-правова норма" [3, с.18].

Можна зустріти в І.І.Бабіна й протилежні твердження: "Система бюджетного права, - пише він у цьому ж підрозділі свого навчального посібника, - це певна його внутрішня структура (будова, організація), що складається об'єктивно як **відбиття реально існуючих суспільних відносин бюджетної сфери**" [3, с.19] (виділено мною - П.В.). Очевидно, це можна розцінити, як данину поваги сформованій традиції у вітчизняній науці фінансового права. Проте повинен помітити, що ніяких об'єктивних, реально існуючих суспільних відносин у бюджетній сфері до врегулювання їх бюджетним правом не існує - всі бюджетні відносини мають винятково форму правовідносин [1].

Принципово відмінний від усіх попередніх підхід до розуміння фінансового права й іманентних критеріїв його систематизації пропонує П.С.Пацурківський. Зокрема, він пише: "Право, у тому числі позитивне, за своєю природою атрибутивно системне явище. Цю його сутність зрозуміли й переконливо продемонстрували на прикладі **його юридичних конструкцій** (виділено мною - П.В.) ще давньоримські юристи. Проте ,

як переконує аналіз розвитку світової юриспруденції, її історія поки що склалася так, що системні дослідження права в цілому як явища об'єктивної реальності, у тому числі його системних властивостей, проводилися час від часу, і то лише окремими вченими. Фінансове право з позицій системного підходу до останнього часу досліджувалося ще менше. Напевно, саме тому поки що не існує ні однієї вітчизняної або закордонної наукової школи фінансового права, що виробила б так необхідний сучасній науці фінансового права досвід застосування системного підходу до пізнання фінансово-правової дійсності. У цій ситуації іншого раціонального виходу зі становища, що склалося, - завершує свою думку П.С.Пацурківський, - ніж скористатися методологічним досвідом системних досліджень інших наук, на нашу думку, не існує" [18, с.113].

Л.В.Вакарюк, аспірантка П.С.Пацурківського, під керівництвом свого наукового керівника формулює ще більш чіткий і однозначний висновок щодо критерію систематизації позитивного фінансового права: "...вибіркова відкритість юридичних конструкцій фінансового права, - резюмує вона, - проявляється у властивостях їхніх постійних елементів у кожному конкретному випадку зв'язуватися винятково з адекватним зовнішнім середовищем - певною формою публічних фінансів - уможливило й робить доцільним **використання типових юридичних конструкцій фінансового права в якості інтегрального іманентного критерію визначення фінансово-правових інститутів і систематизації позитивного фінансового права за його внутрішніми якостями - правовими властивостями**" [4, с.9] (виділено мною - П.В.).

Вітчизняна наукова фінансово-правова громадськість от уже два роки зберігає повне мовчання, ніяк не висловлюється проти цих висновків П.С.Пацурківського і його учнів щодо сутності фінансового права й критеріїв його систематизації. Нам уявляється, що вагомими аргументами проти цих висновків важко знайти, якщо взагалі можливо це зробити залишаючись на позиціях об'єктивності й науковості. Прийняти ці висновки, значить відмовитися від старої, ще радянської парадигми науки фінансового права, що також для сформованого наукового співтовариства справа досить не проста. Адже саме складне в науці, як писав Т.Кун, це "перемкнути гештальти" [12, с.197], тобто перейти від одних наукових парадигм до інших. Поза всяким сумнівом, і тут час розпорядитися належним чином.

Висновки. 1. Домінуючим підходом до систематизації позитивного фінансового права й у пострадянській науці фінансового права залишився економічний детермінізм, обґрунтований ще основоположником радянської науки фінансового права Ю.А.Ровинським. Інакше кажучи, критерії систематизації позитивного фінансового права вчені юристи-фінансисти продовжують шукати не в правовій матерії. 2. З методологічної точки зору в пошуках критеріїв систематизації фінансово-правового законодавства й у самому процесі систематизації його намітився відхід від методологічного монізму, але не до методологічного плюралізму, а швидше за все до методологічного анархізму (приклад І.І.Бабіна й інших учених юристів-фінансистів), коли в тому самому дослідженні автори застосовують одночасно взаємовиключні методи дослідження й філософські підходи до проблеми. Виходить, як у П.Фейерабенда: "допустимо все" [23, с.47]. Однак при такому підході істинно наукових знань про фінансово-правову дійсність, які б розкривали іманентні властивості досліджуваних об'єктів і могли стати основою для обґрунтованого наукового прогнозування, добути не можна. 3. Чернівецькою науковою школою фінансового права обґрунтований на протигагу домінуючому елементаристському підходу системний підхід до розуміння сутності фінансового права й відповідний йому критерій систематизації позитивного фінансового права на підставі критерію типових юридичних конструкцій фінансового права. Аргументованих заперечень проти цього підходу до праворозуміння та критерію систематизації фінансово-правового законодавства нам не вдалося відшукати в українській науці фінансового права. 4. Якщо говорити про якісні характеристики спостережуваних тенденцій у наукових підходах до систематизації позитивного фінансового права українськими вченими юристами-фінансис-тами, то все частіше заявляють про себе нетрадиційні підходи теоретиків фінансового права до цього явища.

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України. Прийнятий 8 липня 2010 року // *Голос України*. – 2010. – 4 серпня.
2. Алісов Є.О. Проблеми правового регулювання грошового обігу в Україні. Дис. ...докт. юрид. наук. – Харків, 2006. – С.33-34, 39-40, 84-86 и др.

3. Бабін І.І. Бюджетне право України. Навчальний посібник. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010.

4. Вакарюк Л.В. Інститут фінансового права: вопросы теории и методологии. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук. – Киев, 2008. – 20 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел. – К., Ірпінь: Перун, 2005.

6. Воронова Л.К. Фінансове право України. Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2006.

7. Заверуха І.Б. Державний борг України: проблеми правового регулювання. – Львів, 2006. – С.174, 181, 182, 209-210 и др.

8. Запольский С.В. Дискуссионные вопросы теории финансового права: Монография. – М.: РАП, Эксмо, 2008. – С.83-96.

9. Кистяковский Б.А. Социальные науки и право. Очерки по методологии социальных наук и общей теории права. – М., 1916.

10. Ковальчук А.Т. Финансовое право в рыночных системах (теоретическое исследование в практическом контексте). – К.: Парламентское изд-во, 2008.

11. Ковальчук А.Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку. – К.: Парламентське видавництво, 2007.

12. Кун Т. Структура научных революций. Пер. с англ. – М., 2003.

13. Нечай А.А. Проблеми правового регулювання публічних фінансів та публічних видатків. Монографія. – Чернівці: Рута, 2004.

14. Новая философская энциклопедия. В четырех томах. Том третий. – М.: Мысль, 2010.

15. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Около 53 000 слов. – М., 2003.

16. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2010.

17. Осаке К. Типология современного российского права на фоне правовой карты мира // *Государство и право*. – 2001. - №4.

18. Пацурківський П.С. Основные типы парадигмальных подходов к систематизации позитивного финансового права // Система фінансового права. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2009 р., Одеська національна академія).

19. Пришва Н.Ю. Правові проблеми регулювання обов'язкових платежів. Монографія. – К.: Ексоб, 2003. – С.162, 167-168, 171, 181 и др.

20. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні. Автореф. дис. ...канд. юрид. наук. – Харків, 2002.

21. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: Монографія. – Ірпінь, 2001.

22. Система фінансового права. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2009 р., Одеська національна юридична академія). – Одеса: Фенікс, 2009. – 488 с.

23. Фейерабенд П. Против метода. Очерк анархистской теории познания. Пер. с англ. А.А.Никифорова. – М.: АСТ; АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007.

24. Фінансове право України: Підручник / За ред. М.П.Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2004.

Стаття надійшла до редколегії 14 червня 2010 року.

Рекомендована до опублікування у «Віснику» відповідальним секретарем Р.О. Гаврилюк.

V.P. Patsurkivsky

Evolution of conceptual approaches of Ukrainian scientists lawyers-financiers to the systematization of positive financial Law

Summary

Economic determinism substantiated by a founder of the Soviet science of Financial Law Yu. A. Rovinsky has been a dominating approach to the systematization of a positive Financial Law yet since the post-soviet science of Financial Law. Thus, the scientists lawyers-financiers go on seeking the criteria of systematization of positive Financial Law not in a legal matter. From the methodological point of view, in seeking the criteria of systematization of finance legal jurisprudence and the very process of its systematization there is noted a departure from methodological monism, and not to methodological pluralism, but rather to methodological anarchism (example by Babin I.I. and other scientists lawyers-financiers) when in one and the same investigation the authors use at the same time mutually exclusive methods of investigation and philosophical approaches to the problem. Thus, it is like by P. Feurband: "all is possible". But using this approach it is impossible to obtain real scientific knowledge on financial-legal reality which would reveal immanent characteristics of the objects investigated and could be the basis for well-founded scientific prognosis. To counterbalance to dominating elementaristic approach Chernivtsi scientific school of financial Law substantiated the system approach to the comprehension of the essence of financial Law and a corresponding criterion of the systematization of positive financial Law on the basis of the criterion of typical juristic constructions of financial Law. We were not able to find reasoned objections in Ukrainian science of financial Law to this approach to the comprehension of Law and the criterion of systematization of financial legal jurisprudence. While speaking about qualitative characteristics of the tendencies investigated in scientific attitudes to the systematization of positive financial Law, by Ukrainian scientists lawyers- financiers, than non- traditional approaches of the theorists of financial Law to this phenomenon declare themselves.

В.П. Пацуркивский

Эволюция концептуальных подходов украинских ученых юристов-финансистов к систематизации позитивного финансового права

Аннотация

Доминирующим подходом к систематизации позитивного финансового права в постсоветской науке финансового права продолжает оставаться экономический детерминизм, обоснованный еще фундатором советской науки финансового права Е.А.Ровинским, то есть критерии систематизации позитивного финансового права ученые юристы-финансисты продолжают искать не в правовой материи. С методологической точки зрения в поисках критериев систематизации финансово-правового законодательства и в самом процессе систематизации его наметился отход от методологического монизма, однако не к методологическому плюрализму, а скорее всего к методологическому анархизму, когда в одном и том же исследовании авторы применяют одновременно взаимоисключающие методы исследования и философские подходы к проблеме. Выходит по П.Фейерабенду: "допустимо все". Однако при таком подходе истинно научных знаний о финансово-правовой действительности, которые бы раскрывали имманентные свойства исследуемых объектов и могли бы послужить основанием для обоснованного научного прогнозирования, добыть невозможно. Черновицкой научной школой финансового права обоснован в противовес доминирующему элементаристскому подходу системный подход к пониманию сущности финансового права и соответственный ему критерий систематизации позитивного финансового права на основании критерия типичных юридических конструкций финансового права. Аргументованных возражений против этого подхода к правопониманию и критерия систематизации финансово-правового законодательства в украинской науке финансового права пока не высказано. Если вести речь о качественных характеристиках наблюдаемых тенденций в научных подходах к систематизации позитивного финансового права украинскими учеными юристами-финансистами, то все чаще заявляют о себе нетрадиционные подходы теоретиков финансового права к этому явлению.